

Προτεινόμενη Μελέτη Ανάπλασης των Οικισμών Σόλου και Αγίας Βαρβάρας του Δήμου Ακράτας

Ι. Βάση, Σπουδάστρια Τμήματος Πολιτικών Έργων Υποδομής
Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών

Μ. Καραμάνη, Σπουδάστρια Τμήματος Πολιτικών Έργων Υποδομής
Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών

Θ. Μαργιάννη, Σπουδάστρια Τμήματος Πολιτικών Έργων Υποδομής
Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών

Σπ. Ρέζος, Διπλωματούχος Πολιτικός Μηχανικός, Παν/μιου Πατρών,
Msc Συγκοινωνίες, Διαχείριση Έργων & Σχεδιασμός του Χώρου
Εργαστηριακός Συνεργάτης Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών

Περίληψη

Θέμα της εργασίας αυτής είναι η έρευνα για την εύρεση προτάσεων αναβάθμισης του οικιστικού περιβάλλοντος, ανάδειξης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των οικισμών Σόλου και Αγίας Βαρβάρας του Δήμου Ακράτας. Οι οικισμοί αυτοί βρίσκονται εντός των γεωγραφικών ορίων του Δήμου, στο ορεινό τμήμα του. Το φυσικό περιβάλλον από το οποίο περιστοιχίζονται έχει μεγάλο φυσικό κάλλος και τα οικιστικά τους σύνολα αποτελούν δείγματα αξιολογής και πρωτότυπης παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Έχουν μεγάλη ιστορική αξία καθώς σύμφωνα με ιστορικές πηγές κατοικούνταν από τους προϊστορικούς χρόνους ενώ γνώρισαν ιδιαίτερη ανάπτυξη τα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Σήμερα κατοικούνται σε μόνιμη βάση από λιγότερους από 150 κατοίκους.

Οι προτάσεις ανάπτυξης που παρουσιάζονται στην εργασία αυτή διαμορφώθηκαν με απώτερο σκοπό την ισόρροπη ανάπτυξη και ανάδειξη των οικισμών, η οποία κινείται σε τρεις επιμέρους άξονες: την διασύνδεση των φυσικών τοπίων με τους πολιτιστικούς πόρους, τον συνδυασμό των αστικών λειτουργιών με την αναψυχή και τις δραστηριότητες του αγροτικού χώρου και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Εισαγωγή

Οι ορεινές περιοχές αποτελούν ένα σημαντικό και αναπόσπαστο τμήμα της χώρας μας. Οι ιδιαιτερότητες, αλλά και τα προβλήματα που παρουσιάζονται έχουν οδηγήσει πολλές από αυτές στην εγκατάλειψη και την ερήμωση και συχνά χαρακτηρίζονται ως μειονεκτικές εξαιτίας των περιοσμένων δυνατοτήτων ανάπτυξης. Ωστόσο δεν πρέπει να αγνοηθεί το γεγονός ότι διαθέτουν σημαντικούς φυσικούς πόρους οι οποίοι, αν αξιοποιηθούν σωστά θα δημιουργήσουν προοπτικές ανάπτυξης τόσο των περιοχών αυτών όσο και των κατοίκων τους. Τα προγράμματα ανάπτυξης των ορεινών περιοχών εξυπηρετούν αυτόν τον σκοπό. Καθορίζουν το σύνολο των επεμβάσεων οι οποίες πρέπει να εφαρμοστούν με σκοπό την ανάδειξη και βελτίωση του οικιστικού αποθέματος, την αξιοποίηση του περιβάλλοντος χώρου, την δημιουργία τεχνικών και κοινωνικών υποδομών καθώς και την ενίσχυση άλλων λειτουργιών που συμβάλλουν στην αναβάθμιση των περιοχών.

Στα πλαίσια αυτά επιλέχθηκε σαν θέμα αυτής της εργασίας η δημιουργία προτάσεων ανάπτυξης και αναβάθμισης δυο ορεινών οικισμών του Δήμου Ακράτας οι οποίοι πληρούν τις παραπάνω προϋποθέσεις και έχουν όλα τα δεδομένα να παρουσιάσουν αξιολογες προοπτικές ανάπτυξης.

Ιστορικά Στοιχεία Οικισμών

Οι οικισμοί οι οποίοι παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία αποτελούν τμήματα του Τεως Δήμου Νωνάκριδος της ορεινής Ανατολικής Αιγιάλειας, περιοχή η οποία ήταν γνωστή και ως

Κλουκινοχώρια ή Κλουκίνες. Ο Δήμος Νωνάκριδος αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά σε Δήμο Γ' τάξεως το 1836 (Φ.Ε.Κ. 80/28-10-1836). Προήλθε από τη συνένωση των κοινοτήτων Ζαρούχλας, Περιστεράς, Αγίας Βαρβάρας, Μεσορρουγίου, Σόλου και των χωριών Αγριδίου, Χαλκιανίκων, Βουνακίου, Λυκιανίκων και Βουναριανίκων. Το 1851 ο πληθυσμός του ήταν 5.075 κάτοικοι, το 1879, 1.827 και το 1907 αριθμούσε 1900 κατοίκους.

Το χωριό Σόλος είναι ένα από τα πιο παλιά και ιστορικά της περιοχής. Υπάγεται στο τοπικό διαμέρισμα Μεσορρουγίου και βρίσκεται στα νότια των Μεσορρουγίων και της Περιστεράς και στην αριστερή όχθη του ποταμού Κράθη. Βρίσκεται σε υψόμετρο 1047 μέτρων. Το χωριό Σόλος είναι η γενέτειρα του περίφημου οπλαρχηγού Νικολάου Χριστοδούλου - Σολιώτη- στον οποίο οφείλονται τα πρώτα επεισόδια της Επανάστασης του 1821. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου η κατασκευή της οποίας ξεκίνησε το 1806 περίπου. Είναι βασιλικού ρυθμού με τρούλο και το σκαλιστό τέμπλο της από ξύλο καρυδιάς είναι κατασκευασμένο με εξαιρετική τέχνη από τεχνίτες της περιοχής. Η εκκλησία είχε δεχτεί την επίθεση Τούρκων στρατιωτών τα σημάδια της οποίας είναι ορατά ακόμα και σήμερα πάνω στις αγιογραφίες.

Εικόνα 1. Η οικία του Σολιώτη
Image 1. Soliotis' residence

Εικόνα 2. Ο Ναός του Αγίου Γεωργίου
Image 2. Agios Georgios temple

Η Αγία Βαρβάρα βρίσκεται μεταξύ Χαλκιανίκων και Ζαρούχλας σε υψόμετρο 1100 μέτρων στη δεξιά όχθη του ποταμού Κράθη. Για πολλά χρόνια διετελέεσε πρωτεύουσα του τέως Δήμου Νωνάκριδος και αναγνωρίστηκε σαν κοινότητα μαζί με το γειτονικό χωριό Βουνάκι το 1912. Οι κάτοικοι της ασχολούνταν με τη γεωργία και την κτηνοτροφία αλλά οι περισσότεροι ήταν κτίστες, γνωστοί σε όλη την περιοχή ως «Βαρβαρίτες». Παλιότερα περιηγούνταν σε ομάδες των 10-20 ατόμων μαζί με τα ζώα τους, τα χωριά της επαρχίας Αιγιάλειας και Καλαβρύτων και αναλάμβαναν να κτίσουν σπίτια. Ο τρόπος κατασκευής και οι τεχνοτροπίες που χρησιμοποιούσαν είναι το χαρακτηριστικό της σχολής των Βαρβαριτών.

Στην Αγία Βαρβάρα λειτουργούσε κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας το Ελληνικό Σχολείο όπου φοιτούσαν τα παιδιά όλης της περιοχής και το οποίο συντηρούνταν από τις συνδρομές των κατοίκων της Βαρβάρας. Τέλος από την Αγία Βαρβάρα καταγόταν και ο διάσημος οπλαρχηγός Σωτήριος Θεοχαρόπουλος, ο οποίος είχε λάβει μέρος σε πολλές μάχες κατά των Τούρκων και είχε διακριθεί στη μάχη της Ακράτας. Οι πέτρινοι πύργοι όπου κατοικούσε σώζονται μέχρι και σήμερα.

Στην περιοχή εμφανίστηκε την περίοδο 1895-1950 μικρή μεταναστευτική κίνηση προς τη Αμερική. Στη συνέχεια την περίοδο 1950-1975 παρουσιάζεται μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα από τους οικισμούς αυτούς προς το εξωτερικό αλλά και προς τα αστικά κέντρα της χώρας. Έτσι εγκαταλείφθηκαν οι ορεινοί οικισμοί και άρχισαν να ερημώνουν. Οι κάτοικοι

τους δεν διαμένουν τον χειμώνα στα χωριά τους και μετακινούνται σε οικισμούς με ηπιότερες κλιματικές συνθήκες.

Αναγνώριση – Ανάλυση Περιοχών

Ο Δήμος Ακράτας εντάσσεται στην ευρύτερη διοικητική ενότητα των Πατρών, και η έδρα του Δήμου Ακράτας αποτελεί μαζί με τα Καλάβρυτα και την Κλειτορία, τα τρία εξαρτημένα κέντρα 3^{ου} επιπέδου της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Ο Δήμος Ακράτας περιλαμβάνει μια μικρή εδαφική έκταση που χαρακτηρίζεται από την έντονα δυναμική παραλιακή-πεδινή περιοχή με μικρό θαλάσσιο μέτωπο και την ευρύτερη φθίνουσα ορεινή-ημιορεινή ενδοχώρα, με επιμήκη ανάπτυξη από Β προς Ν.

Οι οικισμοί Σόλος και Αγία Βαρβάρα βρίσκονται κοντά στα Νότια όρια του Δήμου. Συνδέονται με την έδρα του Δήμου Ακράτας, και την παραλιακή ζώνη, μέσω της επαρχιακής οδού 19, η οποία είναι μια από τις βασικότερες οδούς που εξυπηρετούν τους οικισμούς της ανατολικής Αιγιαλείας και Καλαβρύτων, αλλά κυρίως τους οικισμούς του τέως Δήμου Νωνάκριδος.

Το Δ. Διαμέρισμα Αγίας Βαρβάρας (κωδ. ΕΣΥΕ 13.04.0600), έχει έκταση 9,60 χιλ. στρ. που αντιστοιχεί στο 5,33% της επιφάνειας του Δήμου και αποτελείται κατά 36,46% από δάση. Ο πραγματικός πληθυσμός του Δ. Διαμερίσματος είναι 312 κάτοικοι (ΕΣΥΕ 2001) συμπεριλαμβανομένων και των κατοίκων της κοινότητας Βουνακίου, ενώ ο μόνιμος πληθυσμός 190. Η εξέλιξη του πραγματικού πληθυσμού παρουσίασε αύξηση 39,29% την δεκαετία 1991-2001 ενώ ο μόνιμος πληθυσμός παρουσίασε αύξηση κατά 14,06% κατά το ίδιο χρονικό διάστημα.

Επίσης το Δημοτικό Διαμέρισμα Μεσορρουγίου στο οποίο εντάσσεται ο Σόλος έχει έκταση 21,40 χιλ. στρ. και ποσοστό δασικών εκτάσεων 29,91%. Ο πραγματικός πληθυσμός για το σύνολο του Δ.Δ. είναι 297 κάτοικοι ενώ ο μόνιμος είναι 163. Η εξέλιξη του πραγματικού πληθυσμού παρουσίασε αύξηση κατά 132,03% ενώ του μόνιμου 55,24%.

Μόνιμος και πραγματικός πληθυσμός Δ. Διαμερισμάτων – Μεταβολή κατά τα έτη 1994-2001 (πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.)						
	Μόνιμος πληθυσμός			Πραγματικός Πληθυσμός		
Δημ. Διαμερίσματα	1991	2001	Μεταβολή	1991	2001	Μεταβολή
Μεσορρούγι (Σόλος)	105	163	55,24	128	297	132,03
Αγία Βαρβάρα	144	190	31,94	224	312	39,29
Δήμος Ακράτας	4705	5899	25,38	5474	7056	28,90

Πίνακας 1. Μόνιμος και πραγματικός πληθυσμός Δ. Διαμερισμάτων – Μεταβολή κατά τα έτη 1994-2001 (πηγή Ε.Σ.Υ.Ε.)

Table 1. Permanent and real population for Solos and Agia Varvara settlements - Change at years 1994-2001

Παρατηρείται ότι μεταξύ του μόνιμου και πραγματικού πληθυσμού του Δήμου υπάρχει μεγάλη διαφορά. Αυτό δείχνει ότι στην περιοχή εγκαθίστανται για εργασία κάτοικοι άλλων περιοχών, που δεν κατοικούν μόνιμα στους προαναφερθέντες οικισμούς.

Οι κάτοικοι ασχολούνται με την κτηνοτροφία και συμπληρωματικά με την γεωργία και τον τουρισμό, ο οποίος εμφανίζεται διαρκώς αναπτυσσόμενος στην περιοχή.

Οι οικισμοί αυτοί συνορεύουν με ένα από τα σημαντικότερα φυσικά στοιχεία του Δ. Ακράτας, αλλά και της ευρύτερης περιοχής : Το δημόσιο αισθητικό δάσος της Ζαρούχλας. Δάσος από έλατα, καστανιές και πεύκα, που εκτείνεται στις βόρειες πλευρές των Αροανίων ορέων (Χελμού) και emπίπτει εξ ολοκλήρου εντός της υδρολογικής λεκάνης του ανατολικού κλάδου του ποταμού Κράθης. Η έκταση του δάσους ανέρχεται στα 20.300 στρ. και γίνεται συστηματική εκμετάλλευσή του, με βάση διαχειριστική μελέτη. Το ήσυχο τοπίο και οι πηγές του δάσους της Ζαρούχλας προσελκύουν μεγάλο αριθμό επισκεπτών και παραθεριστών, όλες τις εποχές του χρόνου. Η περιοχή είναι κατάφυτη από διάφορα καρποφόρα δένδρα και κυρίως καστανιές, μηλιές, καρυδιές και κερασιές. Έχει άφθονα νερά που πηγάζουν από πολλές πηγές με πιο γνωστές τις πηγές του Κρυονερίου και του Κεφαλά Καλύβι. Η περιοχή βρίσκεται μέσα στο Εθνικό Πάρκο Χελμού - Βουραϊκού, από την διαχείριση του οποίου, ορίζονται οι χρήσεις γης κατά ζώνες, ανάλογα με τον ειδικό τους χαρακτήρα, καθώς και ο βαθμός προστασίας των υπαρχόντων φυσικών πόρων.

Ιδιαίτερα σημαντικά θεωρούνται τα χαρακτηριστικά δείγματα εκκλησιαστικής και κοσμικής αρχιτεκτονικής των οικισμών, των μετά την άλωση χρόνων και μάλιστα της ύστερης τουρκοκρατίας (18^ο αιώνα), και βέβαια τα λαϊκά κτίρια παραδοσιακής αρχιτεκτονικής που χαρακτηρίζουν τον οικισμό και καθορίζουν την μορφή του. Από τις εκκλησίες ξεχωρίζουν ο Άγιος Γεώργιος στο Σόλο, του 18^{ου} αιώνα, ο Άγιος Γεώργιος του 18^{ου} αιώνα και η Παναγία στην Αγία Βαρβάρα. Από τα κτίσματα κοσμικής αρχιτεκτονικής της ύστερης Τουρκοκρατίας, χαρακτηριστικά δείγματα είναι οι Πύργοι του Νικόλα Σολιώτη και του Σωτήριου Θεοχαρόπουλου, οι οποίοι διασώζονται αλλά βρίσκονται σε κακή κατάσταση.

Εικόνα 3. Ο πύργος Θεοχαρόπουλου
Image 3. Theocharopoulos tower

Εικόνα 4. Εκκλησία Παναγίας (Αγία Βαρβάρα)
Image 4. Panagias church (Agia Varvara)

Από την μελέτη της δομής, οργάνωσης και αρχιτεκτονικής μορφής του οικισμού διαπιστώνεται η ύπαρξη μιας ομοιογένειας στην κατασκευή των κτιρίων. Αυτή οφείλεται κυρίως στην εμφάνιση των οικοδομικών εργαστηρίων από τα οποία κατά κανόνα κτίζονται τα σπίτια στους οικισμούς της περιοχής. Τα περισσότερα λιθόκτιστα κτίρια της περιοχής προέρχονται από το εργαστήριο των Βαρβαριτών. Τα κτίρια είναι κατά κανόνα διώροφα και στις περιοχές με κλίσεις, εν μέρει τριώροφα. Είναι τυπικά ορθογωνικά κτίσματα, περιποιημένης κατασκευής με λαξευτούς γωνιόλιθους και ημικυκλικά ανώφλια, με

παραστάδες συχνά στις κεντρικές εισόδους, και συχνή χρήση, για αντισεισμικούς λόγους του ξύλου (χαρακτηριστικό των Βαρβαρίτων μαστόρων). Κάποια από τα κτίρια, συντηρούνται και επισκευάζονται την τελευταία δεκαετία, αλλά υπάρχει όμως και μεγάλος αριθμός ενδιαφερόντων κτιρίων που βρίσκονται σε πολύ κακή κατάσταση και κινδυνεύουν να καταρρεύσουν, ενώ άλλα κατεδαφίστηκαν και στην θέση τους κατασκευάστηκαν νεώτερα, συχνά κακής αισθητικής κτίρια, κυρίως ξενώνες που αλλοιώνουν την κλίμακα και την μορφή του οικισμού.

Τόσο ο οικισμός του Σόλου όσο και αυτός της Αγίας Βαρβάρας παρουσιάζουν ομοιότητες στην πολεοδομική τους οργάνωση. Αποτελούνται από πολεοδομικές ενότητες (γειτονιές) οι οποίες έχουν αναπτυχθεί γύρω από έναν άξονα, τον κεντρικό δρόμο του χωριού. Οι ενότητες αυτές εμφανίζουν αυτοτέλεια και οργανώνονται με βάση την μορφολογία του εδάφους και την εκμετάλλευση των περιοχών θέας, την ύπαρξη και εκμετάλλευση των υδάτινων πόρων και την κατανομή των ιδιοκτησιών κατά μεγάλες οικογενειακές ομάδες.

Εικόνα 5. Άποψη του οικισμού Σόλου

Image 5. Village Solos from above

Ο οικισμός Σόλος, όπως φαίνεται και στην εικόνα 5, αποτελείται από 3 κύριες ενότητες:

1. Την περιοχή γύρω από τον κεντρικό δρόμο του χωριού, η οποία έχει το όνομα του Νικόλα Σολιώτη. Η ενότητα αυτή αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα του οικισμού, στον οποίο συγκεντρώνονται και οι κυριότερες χρήσεις και λειτουργίες του οικισμού. Εκεί λειτουργεί ένα καφενείο και μια ταβέρνα ενώ στην ανατολική πλευρά υπάρχει και η κεντρική πλατεία του χωριού
2. Η περιοχή γύρω από την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στη δυτική πλευρά του οικισμού, όπου υπάρχουν κυρίως κατοικίες παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Εκεί βρίσκεται και το σπίτι του Σολιώτη.
3. Η περιοχή η οποία αναπτύσσεται αμφιθεατρικά στις παρυφές του δάσους σε έδαφος με μεγάλες κλίσεις, αλλά ομαλό ανάγλυφο και πυκνή δασική βλάστηση

Ο οικισμός της Αγίας Βαρβάρας, έχει παρόμοια διάρθρωση με αυτή του Σόλου, δηλαδή

1. Η περιοχή γύρω από τον κεντρικό δρόμο αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα του οικισμού, στον οποίο συγκεντρώνονται και οι κυριότερες χρήσεις και λειτουργίες του οικισμού. Η κεντρική οδός όπως και η πλατεία είναι εν μέρει διαμορφωμένες (πλακόστρωση). Στην κεντρική περιοχή βρίσκεται και ο πύργος του Θεοχαρόπουλου καθώς και άλλες πέτρινες παραδοσιακές κατοικίες.
2. Στη νοτιοδυτική περιοχή όπου βρίσκονται οι δυο εκκλησίες του οικισμού, συναντώνται κυρίως κατοικίες
3. Η βορειοανατολική περιοχή η οποία αναπτύσσεται σε έδαφος με μεγάλες κλίσεις, αλλά ομαλό ανάγλυφο.

Εικόνα 6. Αποψη του οικισμού Αγία Βαρβάρα

Image 6. Village Agia Varvara from above

Και οι δυο οικισμοί έχουν οριοθετηθεί ως οικισμοί κάτω των 2.000 κατοίκων, με απόφαση του Νομάρχη Αχαΐας (για τον Σόλο απόφ.Χ7216-Φ.Ε.Κ. 517Δ'/24-08-89 και για την Αγία Βαρβάρα αποφ.ΧΕ.199 – Φ.Ε.Κ.88Δ'/15-9-87). Με την απόφαση αυτή οι οικισμοί κατατάσσονται στην κατηγορία:ενδιαφέροντες, στάσιμοι, συνεκτικοί, μικροί, (μη περιαστικοί, μη παραλιακοί, μη τουριστικοί) και καθορίζονται αρτιότητα και ειδικοί όροι δόμησης για τα νέα κτίρια ώστε να διατηρείται ο παραδοσιακός τους χαρακτήρας και η αρμονική τους ένταξη στον περιβάλλοντα χώρο.

Κατευθύνσεις – Καθορισμός στόχων ανάπτυξης

Οι προτάσεις ανάπτυξης των οικισμών Σόλου και Αγίας Βαρβάρας, εντάσσονται στο γενικότερο σχέδιο ανασυγκρότησης και αναβίωσης των οικισμών της υπαίθρου μέσα από μία πολυλειτουργική σχέση συνδυασμένων δραστηριοτήτων, οι οποίες θα κατευθύνονται και θα

πλεγματώνονται μέσα σε εξειδικευμένες αναπτυξιακές ενότητες, που επεκτείνονται και έξω από τα στενά όρια του Δήμου, αλληλοεξαρτώνται και επηρεάζονται. Ο χαρακτήρας των αναπτυξιακών ενότητων, προσδιορίζεται από τους υπάρχοντες φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, αλλά και από νέους πόλους ανάπτυξης που δημιουργούνται, μέσα από την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος, που στηρίζεται στις κατευθύνσεις του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, (Απόφαση 25297/25-6-03/ΦΕΚ 1470Β/9-10-03) και εξειδικεύεται κατά περιοχή. Οι προαναφερθέντες οικισμοί εντάσσονται στην αναπτυξιακή ενότητα του ορεινού αναπτυξιακού άξονα Ακράτας - Αιγείρας - Καλαβρύτων - Χαλανδρίτσας - Πατρών (της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος). Ο άξονας αυτός οργανώνεται στην κατεύθυνση της ισόρροπης ανάπτυξης με διασύνδεση των φυσικών τοπίων με τους πολιτιστικούς πόρους και των αστικών λειτουργιών με την αναψυχή και τις δραστηριότητες του αγροτικού χώρου, σε συμπληρωματικές σχέσεις συνεργείας, με εξειδίκευση στην ανάπτυξη ήπιων μορφών θεματικού τουρισμού.

Ο βαθμός ανάκαμψης των ορεινών αυτών περιοχών, εξαρτάται από την προώθηση των απαιτούμενων νομοθετικών ρυθμίσεων, αλλά κυρίως από την εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων αποκατάστασης των οικιστικών ενότητων, αλλά και την παροχή οικονομικών κινήτρων, για την ενεργοποίηση κυρίως του υπάρχοντος δυναμικού. Μέσα σ' αυτό το χωροταξικό - αναπτυξιακό πλαίσιο οργανώνεται η περιοχή των οικισμών, ως ενότητες ήπιας και εξειδικευμένης μορφής τουρισμού, σε συνδυασμό με αγροτικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις παραδοσιακής και οικολογικής μορφής. Μέσα στις ενότητες αυτές σχηματίζεται ένα πλέγμα συνεργαζόμενων οικιστικών ενότητων, φυσικών και πολιτιστικών πόρων και παραγωγικών δραστηριοτήτων. Το υπάρχον κτιριακό δυναμικό των επί μέρους ενότητων του οικισμού αποτελεί την υποδομή για την υποδοχή της νέας χρήσης.

Από τους οικισμούς δεν απομακρύνεται η κατοικία, αλλά αναπτύσσεται παράλληλα με την νέα χρήση, προκειμένου να την εξυπηρετήσει, να την συμπληρώσει και να την αναδείξει. Για την πραγματοποίηση αυτού του οργανωτικού-αναπτυξιακού σχεδίου απαιτούνται παρεμβάσεις που θα στοχεύουν όχι μόνο σε περιβαλλοντικές-αισθητικές και κυκλοφοριακές βελτιώσεις αλλά και σε κοινωνικές-στεγαστικές και επενδυτικές-παραγωγικές.

Οι ειδικές και συγκεκριμένες αυτές κατευθύνσεις ανάπτυξης των οικισμών, όπως αυτές αναφέρθηκαν, συνθέτουν το Δομικό Σχέδιο Χωρικής Οργάνωσης, το οποίο στηρίζεται στους εξής άξονες :

- Οργάνωση του οικιστικού δικτύου, με ιεράρχηση - ανάδειξη και καθορισμού του ρόλου των πιο αξιόλογων ενότητων.
- Οργάνωση του εσωτερικού οδικού δικτύου, με κατεύθυνση την χωρική συνοχή και ισότητα στην πρόσβαση, και ιεράρχησή του, σε συνδυασμό με την αξιολόγηση των οικιστικών ενότητων των οικισμών.
- Οργάνωση του περιφερειακού οδικού δικτύου με κατεύθυνση στην εξασφάλιση εύκολης και συνδυασμένης πρόσβασης στις περιοχές ιδιαίτερου κάλλους και πολιτιστικών πόρων της άμεσης περιφέρειας των οικισμών.
- Αποκατάσταση - ανάδειξη - αξιοποίηση των αξιόλογων φυσικών και πολιτιστικών πόρων, ώστε να αποτραπεί η υποβάθμισή τους.
- Αποκατάσταση - ανάδειξη - αξιοποίηση του υπάρχοντος κτιριακού δυναμικού, ώστε να διατηρηθεί ο παραδοσιακός τους χαρακτήρας και να υποδεχθούν την νέα χρήση.
- Αυστηρός έλεγχος της μορφής, του όγκου και της χρήσης των νέων κτιρίων, ώστε να διατηρηθεί ο παραδοσιακός χαρακτήρας και η κλίμακα των οικισμών, και να αποτραπεί η αλλοίωση και υποβάθμισή τους.

Για την πραγματοποίηση αυτού του οργανωτικού - αναπτυξιακού σχεδίου απαιτούνται παρεμβάσεις που θα στοχεύουν όχι μόνο σε περιβαλλοντικές-αισθητικές και κυκλοφοριακές βελτιώσεις αλλά και σε κοινωνικές-στεγαστικές και επενδυτικές-παραγωγικές. Οι προτάσεις ανάπλασης θα προκύψουν αξιοποιώντας τις παραπάνω κατευθύνσεις.

Προτεινόμενες Επεμβάσεις Ανάπλασης

Για τον οικισμό Σόλου, με γνώμονα όσα προαναφέρθηκαν, καθορίζονται οι παρακάτω προτεινόμενες προτάσεις ανάπλασης.

1. Η κεντρική ενότητα, ο κύριος δρόμος του χωριού ο οποίος αποτελεί και το πολεοδομικό κέντρο του και είναι βασικό σημείο αναφοράς των κατοίκων και των επισκεπτών του οικισμού, προτείνεται να διαμορφωθεί ως ενιαίος χώρος περιπάτου με τον οποίο ενοποιούνται οι επί μέρους κοινόχρηστοι χώροι και χώροι ειδικών χρήσεων του οικισμού, όπως αυτοί περιγράφονται στη συνέχεια, και επιπλέον θα εξυπηρετεί την διερχόμενη κίνηση στον οικισμό και την επικοινωνία προς τις λοιπές, πλην της κεντρικής ενότητας του οικισμού. Η οδός διαμορφώνεται με την μορφή καλντεριμιού, με επίστρωση με φυσικούς ορθογωνικούς κυβόλιθους, σε συνδυασμό με φυσικές ορθογωνικές και ακανόνιστες λευκές πλάκες τοπικής προελεύσεως.
Πριν από την επίστρωση έχει εξασφαλιστεί η κατασκευή όλων των δικτύων, για την εξασφάλιση της αποχέτευσης των ομβρίων και των λοιπών ρεόντων υδάτων από υδραύλακες, τον ηλεκτροφωτισμό της οδού, αλλά και της εξασφάλισης παροχών νερού σε όλες τις υπάρχουσες ιδιοκτησίες.
2. Οργάνωση και διαμόρφωση όλων των εσωτερικών οδών και μονοπατιών των ενοτήτων του οικισμού, με επίστρωση τους με φυσικά υλικά έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η καλή βατότητα τους.
3. Σχεδιασμός και κατασκευή νέας οδού, η οποία θα λειτουργήσει ως παράκαμψη της κεντρικής. Η νέα αυτή οδός, θα εκφορτίσει την οδό Σολιώτη, τις ημέρες και περιόδους αιχμής και θα οδηγήσει τους επισκέπτες σε ενδιαφέροντα τοπία του οικισμού.
4. Οργάνωση και προώθηση, με την συναίνεση των ιδιοκτητών και την εξασφάλιση χρηματοδοτήσεων από ειδικά προγράμματα, της αποκατάστασης του κελύφους των κτιρίων, των οποίων τα οικόπεδα εφάπτονται της κεντρικής οδού και της διαμόρφωσής τους με βάση την αρχική τους κατάσταση, και τα παραδοσιακά πρότυπα. Συγκεκριμένα προτείνεται η ανακατασκευή των κτιρίων που είναι ερειπωμένα ή έχουν υποστεί κατάρρευση, η αποκατάσταση κτιρίων που έχουν υποστεί αλλοιώσεις της παραδοσιακής τους μορφής από παρεμβάσεις των ιδιοκτητών τους.
5. Καθαρισμός - συντήρηση ανακατασκευή παλαιών περιτοιχίσεων από λιθοδομή ιδιοκτησιών που εφάπτονται της οδού και καθορισμός προδιαγραφών των νέων περιφράξεων κυρίως των ιδιοκτησιών στην πρόσοψη της οδού.
6. Διαμόρφωση – αποκατάσταση – ανάδειξη και αξιοποίηση του εκκλησιαστικού ιστορικού μνημείου της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου. Πλακόστρωση του προαυλίου της εκκλησίας με πλάκες τοπικής προέλευσης καθώς και περιτοίχιση του ελεύθερου χώρου του προαυλίου.
7. Αποκατάσταση – επισκευή – διαρρύθμιση και λειτουργία ως μουσείο – χώρο ενημέρωσης επισκεπτών της οικίας του Νικολάου Σολιώτη. Επιπλέον προτείνεται η διαμόρφωση του εξωτερικού χώρου και η σύνδεση του τόσο με την κεντρική οδό όσο και με τις δευτερεύουσες τοπικές οδούς.
8. Ολοκλήρωση των έργων στην πλατεία του χωριού.

Όσον αφορά τον οικισμό της Αγίας Βαρβάρας οι παρεμβάσεις που προτείνονται είναι οι εξής:

1. Διαμόρφωση - αποκατάσταση - ανάδειξη και αξιοποίηση των δυο εκκλησιαστικών μνημείων της του οικισμού, την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου και την Παναγιά. Αποκατάσταση των βλαβών των κτιρίων και διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου.
2. Ολοκλήρωση των εργασιών ανάπλασης της κεντρικής οδού σε όλο το μήκος της. Πεζοδρόμηση και διαμόρφωση της ως ενιαίο χώρο περιπάτου. Η οδός διαμορφώνεται με την μορφή καλντεριμιού, με επίστρωση με φυσικούς ορθογωνικούς κυβόλιθους, σε συνδυασμό με φυσικές ορθογωνικές και ακανόνιστες λευκές πλάκες τοπικής προελεύσεως.
Πριν από την επίστρωση έχει εξασφαλιστεί η κατασκευή όλων των δικτύων, για την εξασφάλιση της αποχέτευσης των ομβρίων και των λοιπών ρεόντων υδάτων από υδραυλάκες, τον ηλεκτροφωτισμό της οδού, αλλά και της εξασφάλισης παροχών νερού σε όλες τις υπάρχουσες ιδιοκτησίες.
3. Σχεδιασμός και κατασκευή νέας οδού, η οποία θα λειτουργήσει ως παράκαμψη της κεντρικής.
4. Διαμόρφωση και λειτουργία χώρου στάθμευσης των οχημάτων επισκεπτών, του κεντρικού πυρήνα του οικισμού σε συνδυασμό με οργανωμένο χώρο πρασίνου και αθλοπαιδιές, στο ελεύθερο πλάτωμα του Δήμου, στην είσοδο του οικισμού.
5. Αποκατάσταση – επισκευή – ενίσχυση και διαμόρφωση του κτιρίου του δημοτικού σχολείου στο κέντρο του χωριού. Προτείνεται η λειτουργία του σαν χώρος φιλοξενίας επισκεπτών και παροχής πληροφοριών στους επισκέπτες για τα ενδιαφέροντα και σημαντικά κτίρια του οικισμού και την ιστορία τους, αλλά και για τις περιπατητικές διαδρομές μέσα στις διαφορετικές ενότητες του οικισμού.
6. Οργάνωση και διαμόρφωση όλων των εσωτερικών οδών και μονοπατιών των ενοτήτων του οικισμού, με επίστρωση τους με φυσικά υλικά έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η καλή βατότητα τους.
7. Οργάνωση και προώθηση, με την συναίνεση των ιδιοκτητών και την εξασφάλιση χρηματοδοτήσεων από ειδικά προγράμματα, της αποκατάστασης του κελύφους των κτιρίων, των οποίων τα οικόπεδα εφάπτονται της κεντρικής οδού και της διαμόρφωσής τους με βάση την αρχική τους κατάσταση, και τα παραδοσιακά πρότυπα.
8. Καθαρισμός - συντήρηση ανακατασκευή παλαιών περιτοιχίσεων από λιθοδομή ιδιοκτησιών που εφάπτονται της κεντρικής οδού και καθορισμός προδιαγραφών των νέων περιφράξεων κυρίως των ιδιοκτησιών στην πρόσοψη της οδού.

Για την οργανωμένη αντιμετώπιση της διαμόρφωσης των κοινοχρήστων χώρων, στα πλαίσια της ανάπλασης και της αναβάθμισης των οικισμών στο σύνολό τους, θα πρέπει να καθοριστούν οι βασικές κατευθύνσεις για την διαμόρφωσή τους, καθώς και το είδος και η χρήση των υλικών.

Πριν από οποιαδήποτε διαμόρφωση των κοινοχρήστων χώρων, θα πρέπει να εξασφαλιστεί η επέκταση και η βελτίωση όλων των δικτύων υποδομής (ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτρισμός) καθώς και η απορροή των ομβρίων, με κατάλληλες κλίσεις, που επιτρέπουν την απομάκρυνσή τους προς τους φυσικούς αποδέκτες. Παράλληλα με το δίκτυο ομβρίων θα πρέπει να γίνεται και η κάλυψη των ποτιστικών υδραυλάκων, όπου η λειτουργία τους, στα όρια των κοινόχρηστων δρόμων δημιουργεί λειτουργικά και αισθητικά προβλήματα. Τέλος προτείνεται και η επέκταση, συντήρηση και βελτίωση του δικτύου ηλεκτροφωτισμού της περιοχής έτσι ώστε να καλύψει τις ανάγκες φωτισμού όλων των δρόμων και των πεζοδρόμων - μονοπατιών της περιοχής. Τα φωτιστικά σώματα που προτείνεται να τοποθετηθούν σε όλους τους χώρους που διαμορφώνονται, πρέπει να είναι ίδιας μορφής και διαστάσεων ανάλογα με τις δυνατότητες του χώρου. Όλοι οι κοινόχρηστοι χώροι του οικισμού διαμορφώνονται με χρήση φυσικών υλικών της περιοχής και όπου

προβλέπονται φυτεύσεις, αυτές θα πρέπει να γίνονται με δένδρα και θάμνους που ευδοκιμούν στην περιοχή και την χαρακτηρίζουν.

Η αποκατάσταση των όψεων των κτιρίων, ουσιαστικά αντιστοιχεί στην αποκατάσταση του κελύφους των κτιρίων, σε συνδυασμό με την επισκευή και συντήρηση των όψεων και την πλήρη αποκατάσταση της μορφής και του όγκου των κτιρίων, στην αρχική παραδοσιακή τους μορφή.

Επίλογος

Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις για την ανάπλαση ενός οικισμού θα πρέπει να πραγματοποιούνται με γνώμονα:

- Την προστασία και διαχείριση του παραδοσιακού του χαρακτήρα
- Την προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πλεονεκτημάτων του ιδίου και της ευρύτερης περιοχής του, αλλά και
- Τον απαιτούμενο χρόνο ωρίμανσης και τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους για την εκτέλεση των αντίστοιχων έργων.

Επιπλέον θα ήταν θεμιτό να αποσκοπούν στην διαμόρφωση των προϋποθέσεων που θα βοηθήσουν να αναπτυχθεί και να λειτουργήσει ο οικισμός ως υποδοχέας ήπιων μορφών τουρισμού, εκμεταλλευόμενος και αξιοποιώντας τους φυσικούς του πόρους και τις ανεπτυγμένες τάσεις και αποκαθιστώντας το κτιριακό του απόθεμα και τον πολεοδομικό του ιστό. Επιπλέον για τη γενικότερη θεώρηση των ορεινών περιοχών, ο σχεδιασμός των δράσεων των αναπτυξιακών προγραμμάτων θα πρέπει να πραγματοποιείται με την εκπόνηση Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Βιώσιμης Ανάπτυξης που θα περιλαμβάνουν όλες τις παραπάνω παραμέτρους και θα καταλήγουν στις βέλτιστες κατά περίπτωση δράσεις και τα θετικά αποτελέσματα που αυτές θα επιφέρουν στις περιοχές εφαρμογής τους.

Βιβλιογραφία

- Αγγελίδης Μ., «Χωροταξικός σχεδιασμός και βιώσιμη ανάπτυξη», εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα 2000
- Αραβαντινός Αθ., «Πολεοδομικός Σχεδιασμός», εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα 1997
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας., «Κατανομή της εκτάσεως της Ελλάδος κατά βασικές κατηγορίες χρήσεων γης», Αθήνα, 1995
- Κόλλιας Δ., «Ανάπτυξη ορεινών περιοχών», Πάτρα, 1981
- Λουκόπουλος Δ., «Δυνατότητα και προοπτικές των προγραμμάτων ανάπλασης. Προτάσεις για ένα νέο οργανωτικό σχήμα», εκδόσεις ΕΜΠ, 1990
- Νομικός Μιχαήλ, «Αποκατάσταση και επανάχρηση ιστορικών κτιρίων και συνόλων. Μεθοδολογία-Εφαρμογές», Θεσσαλονίκη, 1997
- Παπαδημάτου Α., «Βιώσιμη" και Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές της Ελλάδας και του Κόσμου», 3ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο του Ε.Μ.Π., "Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ. ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ", Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου, 2001
- Ρόκος Δ., «Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές. Θεωρία και Πράξη», 3ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο του Ε.Μ.Π., "Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ. ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ", Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου, 2001

Proposals for the reformation of Solos and Agia Varvara settlements, of the municipality of Akrata

I. Vassi, Student at Civil Works Department
Advanced Technological Institute of Patras

M. Karamani, Student at Civil Works Department
Advanced Technological Institute of Patras

Th. Margianni, Student at Civil Works Department
Advanced Technological Institute of Patras

Sp. Rezos, Dipl. Civil Engineer, Msc in Transportation, Project Management & Space
Planning

Laboratorial Collaborator, Advanced Technological Institute of Patras

Abstract

Subject of this paper is the research for the development of proposals for the upgrade of the domestic environment, the emergence of architectural heritage and the integrated development of settlements Solos and Agia Varvara of Municipality of Acrata. These settlements are found inside the geographic limits of Municipality, in his mountainous department. The natural environment which surrounds them has great natural beauty and their domestic constructions are a sample of appreciable and original traditional architecture. They have significant historical value, according to historical sources they were created in prehistoric years. At the years of Ottoman domination these settlements were had over a thousand resident habitants. Nowadays approximately 150 people permanent live there.

The reformation proposals that are presented in this work are developed according to three main goals: the interconnection of natural landscapes with the cultural resources, the combination of urban operations with the recreation and the activities of rural space and the upgrade of quality of life of residents